

вартість проекту становила 55 млн. дол. США, рівень охоплення – 36 180 сільських домогосподарств. У результаті проекту угоди контрактації були укладені із 56 компаніями, найбільша серед яких (Heinz) закуповує помідори у 300 фермерів. Також у рамках системи GlobalGAP Fairtrade's FLO-Cert було проведено сертифікацію на вирощування сільгоспкультур із п'ятьма кооперативами, які об'єднують 1 192 дрібних фермерів. У Молдові протягом 2011–2016 рр. реалізується проект щодо розвитку агропромислового комплексу і фінансової підтримки налагодження міжгосподарських зв'язків загальною вартістю 40 млн. дол. США, результатом чого є розвиток виробничої контрактації в овочівництві, тваринництві [9].

Юридичну підтримку розвитку контрактації надає Міжнародний інститут з уніфікації приватного права (UNIDROIT), членами якого є 23 країни світу.

Висновки. Таким чином, світовий досвід переконливо свідчить, що контрактація в аграрному секторі є ринковою й ефективною формою квазіінтеграції, дієвим механізмом регулювання міжгалузевих економічних відносин. Генеза контрактації носить об'єктивний характер, а її розвиток підтримується міжнародними інституціями, успішно провадиться ТНК, і вона становить базу для аграрного розвитку країн світу.

УДК 342.25

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Rehber E. Contract Farming: Theory And Practice / E. Rehber. – Hyderabad: The Icfai University Press, 2007. – 181 p.
2. Setboonsarng S. Global Partnership in Poverty Reduction: Contract Farming and Regional Cooperation: [ADB Discussion Paper, No. 89] / S. Setboonsarng. – Tokyo: Asian Development Bank Institute, 2008. – 22 p.
3. Bogetoft P. Ten Rules of Thumb in Contract Design: Lesson from Danish Agriculture / P. Bogetoft, H. B. Olesen // European Review of Agricultural Economics, 2002. – Vol. 29. – № 2. – P.185–204.
4. Prowse M. Contract Farming in Developing Countries – A Review / M. Prowse. – Saint-Hilaire-le-Châtel: L'imprimerie de Montligeon, 2012. – 98 p.
5. Swinnen J. Globalization, privatization, and vertical coordination in food value chains in developing and transition countries / J. Swinnen, M. Maertens // Agricultural Economics, 2007. – Vol. 37. – № 1. – P 89–102.
6. World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development. – Geneva, United Nations Publications, 2009. – 314 p.
7. Roy E.P. Contract Farming and Economic Integration / E.P. Roy. – Danville: Interstate Printers & Publishers, 1972. – 661 p.
8. MacDonald J. M. Trends in Agricultural Contracts / J. M. MacDonald // Choises. – 2015. – № 30(3). – P. 1–6.
9. Контрактация сельхозпродукции и участие в ее производстве мелких сельхозпроизводителей: уроки, извлеченные из опыта работы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ebrd.com/documents/comms-and-bis/pdf-law-in-transition-2015-russian-contract-farming.pdf>.

Злобина О.В.

*аспірант кафедри економіки
та управління національним господарством
Одеського національного економічного університету*

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВИ

Статтю присвячено дослідженню проблеми економічного розвитку територіальних громад в умовах децентралізації як запоруки ефективної держави. Розглянуто шляхи вдосконалення територіальної організації місцевого самоврядування в умовах децентралізації з огляду розподілу повноважень між гілками влади та формування фінансово самостійних територіальних громад. Запропоновано основні заходи з формування економічного потенціалу на місцях, зокрема у містах, як складової частини економічного потенціалу держави.

Ключові слова: територіальна громада, територіальна організація влади, муніципальні утворення, органи місцевого самоврядування, децентралізація, регулювання.

Злобина О.В. ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН КАК ЗАЛОГ ЭФФЕКТИВНОГО ГОСУДАРСТВА

Статья посвящена исследованию проблемы экономического развития территориальных общин в условиях децентрализации как залога эффективного государства. Рассмотрены пути совершенствования территориальной организации местного самоуправления в условиях децентрализации с учетом распределения полномочий между ветвями власти и формирования финансово самостоятельных территориальных общин. Предложены основные меры по формированию экономического потенциала на местах, в частности в городах, как составляющей экономического потенциала государства.

Ключевые слова: территориальная община, территориальная организация власти, муниципальные образования, органы местного самоуправления, децентрализация, регулирование.

Zlobina O.V. ECONOMIC DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITIES AS A GUARANTEE OF EFFECTIVE STATE

The article is devoted to the research of problems of economic development of territorial community in the terms of decentralization, as the guarantee of effective state. The ways of improvement of territorial organization of local self-government are considered in terms of decentralization, taking into account the distribution of the authority among branches of government and the formation of financial self-contained territorial community. The basic measures of building of economic potential are suggested at the local level, particularly in cities as the part of the economic potential of the state.

Keywords: territorial community, the territorial organization of government, Municipal Establishments, local government, decentralization, regulation.

Постановка проблеми. Як наголошують науковці, існуюча в державі система територіальної організації влади є неефективною і може призвести до непередбачуваних соціально-економічних і політичних наслідків [1, с. 3]. Сьогодні серед актуальних питань, які постають перед органами місцевого самоврядування в управлінні економічним розвитком територіальних громад в умовах децентралізації, залишається питання створення економічно сильних громад, пошук внутрішніх ресурсів на потреби місцевого розвитку; впровадження дієвих стимулів та важелів, зорієнтованих на стимулювання економічного зростання громад; залучення громадян до вирішення актуальних питань місцевого розвитку; підвищення самосвідомості громадян і конкурентоспроможності місцевої економіки, якості та рівня життя мешканців громади. Зокрема, це питання працевлаштування, отримання медичної та соціальної допомоги, якісного навчання та виховання дітей і молоді – всього, що стосується їх благополуччя та соціалізації. Вирішенням цих питань, відмічають дослідники, опікуються органи місцевого самоврядування [2, с.7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти економічного розвитку територіальних громад знайшли своє відображення у дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, серед них: Я.Ф. Жовнірчик [1], Ю.Б. Бобровська, І.В. Шумік [2], Н.В. Ільченко та ін. Водночас питання ефективного економічного розвитку територіальних громад в Україні залишається недостатньо вивченим та потребує подальшої уваги.

Мета статті полягає у дослідженні та пошуку шляхів удосконалення територіальної організації місцевого самоврядування в соціально-економічній системі суспільства з огляду розподілу повноважень та формування фінансово самостійних територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в Україні проводиться важлива і відповідальна робота відносно реалізації Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3]. В основі активних дій – гасло: використання потенціалу саморозвитку муніципальних утворень буде сприяти підвищенню економічної активності населення та органів місцевої влади.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» планували впровадити в чотири етапи [4]:

1. Затвердження методики формування територіальних громад, яка стала основою для складання перспективних планів формування дієздатних громад.

2. Розробка перспективних планів на рівні облдержадміністрацій.

3. Об'єднання територіальних громад відповідно до перспективних планів.

4. Формування органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад і проведення там перших місцевих виборів.

Взятий за основу принцип добровільності визначений найбільш продуктивним, коли місцеві жителі конкретних населених пунктів повинні самостійно вирішити, з якими селами або селищами вони хочуть об'єднатися. Але існує ще багато невирішених питань, зокрема розрахунок економічної вигоди об'єднання.

Подальший розвиток системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, як відмічають науковці, залежить від того,

наскільки якісно будуть розроблені та реалізовані перспективні плани щодо об'єднання територіальних громад [5]. Для реалізації такого плану визначаються майбутні центри територіальних громад.

1 квітня 2014 р. урядом була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція) [6] та затверджено План заходів з її реалізації [7].

Згідно з Планом, на першому етапі формування територіальної громади необхідно визначити адмінцентр, тобто населений пункт, який, як правило, розташований найближче до географічного центру і має найбільш розвинену інфраструктуру. Такими центрами насамперед є міста обласного значення та районні центри.

На другому етапі плану необхідно визначити зону доступності населених пунктів до адміністративного центру, щоб визначити, наскільки високою буде дієздатність територіальної громади. Передбачається, якщо в зоні доступності потенційного адміністративного центру дієздатної територіальної громади є місто, село чи селище, яке також має в своєму розпорядженні фінансові, інфраструктурні можливості, то це місто в перспективі може бути центром окремої територіальної громади.

На заключному етапі треба визначити адміністративний центр із населених пунктів, які розташовані за межами зони доступності.

Створення дієздатних територіальних громад, які в результаті добровільного об'єднання будуть здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, буде сприяти економічному розвитку регіону. З одного боку, кожен регіон займає певне місце в системі суспільного поділу праці і має бути націлений на реалізацію загальнодержавної стратегії розвитку, а з іншого – розробка ефективної державної стратегії повинна здійснюватися виходячи з первісної оцінки потенціалу і перспектив розвитку регіонів.

Сьогодні треба вирішити одне із важливих питань – отримання місцевими органами влади тих повноважень, які дають змогу вирішувати більшість проблем на місцях. Сюди входять: формування бюджету, розвиток інфраструктури на території громад, модернізація житлово-комунального фонду, благоустрій міст і сіл.

Об'єднання громад дасть змогу не тільки заощадити кошти, але й дасть нові можливості для вирішення інфраструктурних проблем. Громади будуть самі вирішувати, які дитячі садки, школи та лікарні повинні бути. Влада вирішила позбавити себе від цього головного болю, передавши рішення цих питань на місця. Грошей, що виділяються з централізованого державного бюджету на підтримку всієї соціальної інфраструктури, катастрофічно не вистачає, тому в умовах децентралізації кожна територіальна громада повинна самостійно вирішувати, куди спрямувати ресурс на підставі податків, які буде збирати. Громада може витратити на свій розсуд акцизний збір, податок на нерухомість і земельний податок, а також податок на доходи фізичних осіб. Разом із тим мова йде не лише про делегування повноважень, але й відповідальність місцевих органів влади за те, куди цей ресурс буде витрачений, адже в Законі відмічається, що громада повинна заробляти, нести відповідальність за ті ресурси, які вона збирає, і за обґрунтованість їх витрат. Громада

сама буде визначати, чи достатньо в її розпорядженні ресурсу на утримання бюджетної та соціальної сфер.

Якщо говорити про нові можливості, то варто зазначити, що додаткові кошти на розвиток та вирішення найбільш нагальних питань (наприклад, ремонт доріг, лікарень, придбання шкільного автобуса і т. д.) об'єднані громади отримують із Фонду регіонального розвитку.

Відповідно, держава зацікавлена в підтримці громадами реформи місцевого самоврядування. Із запуском децентралізації зміниться принцип вирівнювання бюджету. З центру буде надходити менше грошей, а платежі з багатьох податків будуть залишатися на місцях. Але разом із тим необхідно чітко визначити, що знаходиться під впливом територіальної громади. Повинно бути чітке розуміння які ресурси і гроші першочергово перейдуть до фінансового забезпечення потреб територіальної громади.

Ефективний економічний розвиток регіонів завжди ґрунтується на економічному розвитку територіальних громад. Треба пам'ятати, що одним із важливих питань залишається питання розвитку територіальних громад із максимальним використанням економічного потенціалу на місцях. Для реалізації цього завдання передусім треба поліпшити умови життєзабезпечення населення відповідно до їх потреб, забезпечити населення безплатною медичною допомогою. Одним із важливих і наболілих питань залишається питання заборгованості по заробітній платі на підприємствах та соціальний захист населення, підвищення якості роботи підприємств і організації соціальної сфери.

Серед інструментів економічного розвитку територіальних громад, або так званого місцевого економічного розвитку, варто відмітити: стратегічне планування, реалізацію програм місцевого розвитку, залучення інвестицій, створення сприятливого бізнес-клімату, раціональне використання комунальної власності, зміцнення партнерства між місцевою владою, бізнес-спільнотою. Дуже важливо створити ефективну територіальну організацію місцевого самоврядування в державі, яка б сприяла погодженням територіальних, галузевих і народногосподарських інтересів. Їх запровадження дасть змогу вирішити проблеми формування економічно сильних територіальних громад, здатних ефективно розпоряджатися наявними місцевими та залученими ресурсами для забезпечення належного рівня життя її мешканців.

На шляху формування економічного потенціалу на місцях, зокрема на рівні міст, як складової частини економічного розвитку територіальних громад необхідно запровадити низку заходів. У їх числі найбільш вагомими є такі:

- подальше нарощування потужностей промислових підприємств за рахунок технічного переозброєння та створення нових підприємств;
- вирішення питання про пільгове кредитування підприємств для проведення модернізації виробництва й освоєння нової техніки;
- скасування чинної оплати ПДВ під час закупівлі обладнання за імпортом із метою модернізації виробництва;
- вдосконалення системи підготовки робочих кадрів для підприємств промисловості і будівництва нової навчальної бази;
- створення щороку до 20 тис. нових робочих місць, досягнення повної продуктивної зайнятості населення;
- створення сприятливих умов для подальшого розвитку в місті малого і середнього бізнесу;

- розширення системи мікрокредитування підприємництва в пріоритетних для міста напрямках;
- створення спільно з Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва міського бізнес-центру на підтримку розвитку підприємницької діяльності;
- щорічне залучення інвестицій в економіку міста;
- просування капіталів на світові ринки, підвищення кредитного рейтингу міста через міжнародні організації, побратимські зв'язки і спільні програми співпраці з містами-партнерами;
- розвиток системи муніципальних майнових і страхових гарантій для зменшення загального рівня інвестиційних ризиків.

Висновки. Серед актуальних питань, що постають перед органами місцевого самоврядування в управлінні економічним розвитком територіальних громад в умовах децентралізації, залишається питання створення економічно сильних громад, пошук внутрішніх ресурсів на потреби місцевого розвитку (тих, що розташовані на даній території); впровадження дієвих стимулів та важелів, зорієнтованих на стимулювання економічного зростання громад; залучення громадян до вирішення актуальних питань місцевого розвитку; підвищення самосвідомості громадян як господарів території, на якій вони проживають; підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки, якості та рівня життя мешканців громади. Успіх соціально-економічного розвитку громади значною мірою залежить від здатності органів місцевого самоврядування втілювати політику місцевого економічного розвитку та від відповідної інституційної підтримки всіх перетворень. Під час реалізації власних повноважень органи місцевого самоврядування повинні мати достатньо ресурсів та ефективно їх використовувати для забезпечення життєдіяльності громади. Брак ресурсів для розвитку є причиною відсутності оновлення капіталу, а низький розвиток територій буде спричиняти їх інвестиційну непривабливість.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Жовнірчик Я.Ф. Розвиток територіальної організації місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 / Я.Ф. Жовнірчик ; Національна академія держ. управління при Президентові України. – К., 2005. – 20 с.
2. Бобровська О.Ю. Корпоративне управління соціальним розвитком територіальних громад : [монографія] / О.Ю. Бобровська, І.В. Шумік; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2014. – 231 с.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. №157-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
4. Перспективні плани формування територій громад – крок до нової системи організації влади на місцях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/news>.
5. Ухвалення Перспективного плану – лише перший крок на шляху до реалізації реформи децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocXZKKQ.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – С. 18. – Ст. 831.
7. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 р. №591-р // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 131.